

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Філософський факультет

Кафедра релігієзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заст. декана
філософського факультету
Дмитро НЕЛПА

« 31 » 08 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В КОНТЕКСТІ РЕЛІГІЙНОСТІ В УКРАЇНІ У ХХІ
СТОЛІТТІ

для студентів

галузь знань	03 Гуманітарні науки
спеціальність	031 Релігієзнавство
освітній рівень	другий (магістерський)
освітня програма	Релігієзнавство
спеціалізація	-
вид дисципліни	вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	<u>2021/2022</u>
Семестр	III
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: Шавріна Ірина Валентинівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри релігієзнавства

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. (Часнікова) « 31 » 08 20__ р.

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__ р.

КИЇВ – 2021

Розробники: Шавріна Ірина Валентинівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри релігієзнавства

Затверджено
« 26 » серпня 2021 р.

Зав. кафедри релігієзнавства
[підпис] (Євген ХАРЬКОВІЦЕНКО)

Протокол № 1 від «26» серпня 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією філософського факультету

Протокол від «31» серпня 2021 року №2
Голова науково-методичної комісії [підпис] (Ірина МАСЛІКОВА)

« 31 » серпня 2021 року

Традиційовано на 2022-2023 н.р. Лр. №2 від 31.08.22,

Маслікова І.І. [підпис]

ВСТУП

1. Мета дисципліни – забезпечення стійкої системи знань щодо дослідження проблеми сучасних міграційних процесів в Україні в контексті релігійності, розгляд основних причин її виникнення; навчання студентів навичкам філософського аналізу релігійних явищ; формування у студентів компетентностей, які дозволять їм дослідити сучасні процеси, що відбуваються в релігійному житті у XXI столітті.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

2.1. До початку вивчення цього курсу студенти мають **знати** ознаки, що дозволяють визначити сучасні процеси у релігійному житті; мати уявлення про основні особливості догматики і культу світових релігій, їх історичну еволюцію та сучасний стан.

2.2. **Вміти** збирати та інтерпретувати інформацію щодо феноменів та явищ культури, релігійних процесів та подій; застосовувати основні терміни, категорії з релігієзнавства в аналізі світоглядних проблем і соціально-культурних явищ та процесів; оперувати об'єктивними знаннями з історії релігії та історії культури.

2.3. **Володіти** філософським категоріальним апаратом; **навичками** наукового дослідження та управління інформацією; критичного ставлення та прогнозування стосовно соціально-політичних, культурних та релігійних подій та явищ; використання іншомовних фахових культурологічних та релігієзнавчих інформативних джерел.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна «*Міграційні процеси в контексті релігійності в Україні у XXI столітті*» знайомить студентів з сучасною ситуацією в сфері релігійності українського суспільства, з особливостями міграційних процесів в Україні, причин їх виникнення, загальними тенденціями міграційної динаміки та структурою міграційних переміщень у сучасній Україні та світі. Вивчення курсу охоплює в першу чергу проблеми визначення та характеристики головних подій та найважливіших тенденцій у розвитку релігійного життя в Україні у XXI столітті, які, з одного боку є виявом загальносуспільних процесів сучасності, а з другого – продовжують характеризувати явища сьогодення у цій конкретній сфері життєдіяльності людства, та впливають на подальшу історію суспільства в цілому.

4. Завдання (навчальні цілі) – надати студентам цілісну систему знань щодо динаміки міграційних процесів в контексті релігійності, що відбуваються в Україні; навчити студентів навичкам філософського аналізу релігійних явищ, узагальнення та систематизації знань про розвиток, різноманіття сучасної релігійності; сформувати у студентів компетентності, які дозволять їм дослідити сучасні процеси, що відбуваються в релігійному житті другої половини XX ст. та на початку XXI ст.

Дисципліна спрямована на формування наступних програмних компетентностей:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 5. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 9. Цінування і повага різноманітності та мультикультурності.

ФК 1. Здатність критично осмислювати проблеми у сфері релігієзнавства і на межі галузей знань, аналізувати наукові здобутки та результати релігієзнавчих напрямів і шкіл.

ФК 3. Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення у галузі релігієзнавства, розв'язувати сучасні релігієзнавчі проблеми.

ФК 4. Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування емпіричних даних та теоретичного матеріалу з використанням усталених і новітніх методів релігієзнавства.

ФК 12. Здатність планувати і виконувати наукові дослідження у сфері релігієзнавства.

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4.	Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій
--	---------------------------------	----------------------	---------------------------

автономність та відповідальність)				оцінці 3 дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати:			
1.1	предмет і об'єкт міграційної політики, його сучасну методологію, концептуальні підходи, понятійний апарат	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, письмова контрольна робота, іспит	10
1.2	специфіку міграційних процесів контексті релігійності в сучасній Україні	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, комплексний аналіз, іспит	10
1.3	загальні тенденції міграційної динаміки та структуру міграційних переміщень у сучасному світі	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, письмова контрольна робота, іспит	10
1.4	релігійно-церковну динаміку в Україні	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, письмова контрольна робота, іспит	10
	Вміти:			
2.1	аналізувати сучасні міграційні процеси та релігійну ситуацію в світі та в Україні на тлі глобальних тенденцій релігійного життя; орієнтуватись у розмаїтті релігійної палітри сучасного світу	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, комплексний письмовий аналіз, письмова контрольна робота, іспит	10
2.2	пояснювати та обґрунтувати власну світоглядну позицію щодо основних тенденцій сучасних релігійних процесів у глобалізованому світі	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, комплексний письмовий аналіз, іспит	15
2.3	здійснювати пошук, систематизацію та інтерпретацію додаткової інформації, необхідної для вивчення проблематики курсу	Лекції, семінари, самостійна робота	Письмова контрольна робота, іспит	10
2.4	вживати досвід толерантного ставлення до інаквовірних, мирного вирішення проблемних питань у стосунках між представниками різних релігій	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, комплексний аналіз	10
	комунікація:			
3.1	презентувати результати здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, есе,	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, іспит	5

	презентацій			
3.2	формулювати і аргументувати власну думку в ході дискусії з проблем історії релігій і їх сучасної суспільної ролі; вести полеміку стосовно даних питань на основі володіння категоріально-поняттєвим апаратом курсу.	Семінари	Дискусії	5
	автономність та відповідальність:			
4.1	самостійно шукати та критично опрацьовувати літературу стосовно питань курсу	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, комплексний аналіз	5

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2	4.1
	Програмні результати навчання										
ПРН 4. Оцінювати і критично аналізувати державно-конфесійні, міжконфесійні та міжрелігійні відносини, стан релігійної свободи і релігійної безпеки в Україні та світі	+	+		+		+			+	+	+
ПРН 6. Ефективно взаємодіяти у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різних рівнів, релігійними організаціями, віруючими й невіруючими особами		+	+	+		+		+		+	
ПРН 8. Систематизувати факти релігійного життя суспільства, інтерпретувати релігійні події та явища на основі розуміння специфіки впливу релігії на суспільні процеси		+	+		+		+			+	+
ПРН 9. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань релігієзнавства до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються							+		+	+	+

7. Схема формування оцінки:

7.1. Форми оцінювання

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1 – 1.4), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (вміння 2.1-2.4); (комунікація 3.1-3.2); (автономність та відповідальність 4.1), що складає 60% загальної оцінки.

Оцінювання семестрової роботи:

- Усна доповідь, доповнення та участь в дискусіях на семінарах: РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.4, 3.1, 3.2, 4.1 – 18 / 30 балів
- Самостійна робота №1 (письмовий аналіз феномену нелегальної міграції): РН

1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.4, 3.1, 4.1 – 15 / 25 балів

Самостійна робота №2 (порівняльний аналіз західних країн та вітчизняного законодавства щодо інтеграції переселенців): РН 1.4, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 4.1 –15 / 25 балів

3. **Контрольна робота:** РН – 1.1, 1.3, 1.4, 2.1, 2.3 - 12 / 20 балів

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх (двох) частин навчальної дисципліни. Загальна семестрова оцінка складається із балів, отриманих за 1) аудиторну роботу (усні доповіді, доповнення та участь в дискусіях на семінарах), 2) самостійну роботу (письмовий аналіз; порівняльний аналіз), 3) контрольну роботу, з урахуванням коефіцієнту 0,6. Всі види робіт в семестрі мають в підсумку:

- в максимальному вимірі $100 \text{ балів} \times 0,6 = 60 \text{ балів}$
- в мінімальному вимірі $60 \text{ балів} \times 0,6 = 36 \text{ балів}$

У разі відсутності на семінарському занятті студент має відпрацювати завдання на семінар в письмовій формі.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту:

Іспит у письмовій формі - РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, – 24 / 40 балів

Екзаменаційне оцінювання відбувається в письмовій формі. Білет складається з 2 питань, кожне з яких оцінюється за шкалою 20 балів, що в загальному підсумку дає 40 балів за іспит.

Студент не допускається до іспиту, якщо під час семестру набрав менше, ніж 20 балів.

Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за іспит не може бути меншою 24 балів. У випадку, коли студент на іспиті набрав менше 24 балів, вони не додаються до семестрової оцінки (незалежно від кількості балів, отриманих під час навчального періоду). В екзаменаційній відомості у колонці «бали за іспит/ екзамен» ставиться «0», а в колонку «підсумкова оцінка з дисципліни» переноситься лише кількість балів, отриманих під час семестру. Рекомендований мінімум допуску до іспиту – 36 балів

Таким чином, підсумкова оцінка з дисципліни (мінімум 60, максимум 100 балів) складається із суми кількості балів за семестр (мінімум 36, максимум 60 балів) та екзаменаційної роботи (мінімум 24, максимум 40 балів).

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	Іспит	Підсумкова оцінка з дисципліни
<i>Мінімум</i>	36	24	60
Максимум	60	40	100

7.2 Організація оцінювання:

Семестрова робота		Семестрова кількість балів	
		Min – 36 бали	Max – 60 балів
Аудиторна робота: усна доповідь на	До тем: 2, 5, 6, 8, 10, 11 протягом семестру. У разі	«3» x 6 = 18	«5» x 6 = 30

семінарі, доповнення, участь в дискусіях	відсутності студента на занятті, теми необхідно відпрацювати в письмовому вигляді		
Самостійна робота	До теми 4: Письмовий аналіз феномену нелегальної міграції та заходів щодо посилення контролю за нелегальними міграційними потоками у сучасному світі (Додаток самостійної роботи студента) (за вибором студента) кінець жовтня	«15» x 1 = 15	«25» x 1 = 25
	До тем 8, 12: Порівняльний аналіз західних країн та вітчизняного законодавства щодо інтеграції переселенців, вдосконалення управління міграційними процесами (Додаток самостійної роботи студента) кінець листопаду	«15» x 1 = 15	«25» x 1 = 25
Підсумкова контрольна робота	До теми 11	«12» x 1 = 12	«20» x 1 = 20
Загальна семестрова оцінка без урахування коефіцієнту		60	100
Загальна семестрова оцінка з урахуванням коефіцієнту 0,6		«60» x 0,6 = 36	«100» x 0,6 = 60

Критерії оцінювання:

1. Аудиторна робота:

Усна доповідь

5 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов’язкову та додаткову літературу

4 бали - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов’язкову літературу. Допускаються несуттєві неточності

3 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, Має у відповіді суттєві неточності

2 бали – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його

викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки у відповіді

Доповнення / участь в дискусіях

3 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми,

2 бали – доповнення змістовне

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію

2. Самостійна робота:

25-21 балів студент у повному обсязі володіє матеріалом, вільно та аргументовано його презентує, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість здійсненого дослідження

20-15 балів - студент у достатньому обсязі володіє матеріалом, вільно його презентує, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження. Допускаються несуттєві неточності

14-0 балів - в цілому володіє матеріалом, але фрагментарно та поверхово його презентує, не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань. Робота містить суттєві помилки.

3. Контрольна робота:

20-16 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність письмової роботи

15-12 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності

11-7 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності

6-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє несамотійність у виконанні завдань

4. Кожне питання в екзаменаційній роботі (в білеті 2 питання):

20-16 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність письмової роботи

15-11 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності

10-6 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини

знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності
5-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань

7.3 Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
Частина 1.				
1	Тема 1. Сутність, зміст та особливості міграційних процесів	2		2
2	Тема 2. Методологія та методи дослідження міграційних процесів	2	2	4
3	Тема 3. Міграційна ситуація у світі та міграційні процеси в Україні	2		4
4	Тема 4. Нелегальна міграція	2		4
5	Тема 5. Соціокультурні тенденції міграції. Сутність етнічної міграції.	2	2	4
6	Тема 6. Нетрадиційні міграційні меншини в Україні: мовні, релігійні	2	2	4
7	Індивідуальна самостійна робота: письмовий аналіз феномену нелегальної міграції та заходів щодо посилення контролю за нелегальними міграційними потоками у сучасному світі			15
Частина 2.				
8	Тема 7. Основні фактори сучасних міграційних процесів в незалежній Україні	2		4
9	Тема 8. Зовнішні та внутрішні міграції	2	2	6
10	Тема 9. Сучасні тенденції та особливості поширення різних видів еміграції з України та імміграції в Україну (за релігійною ознакою)	2		6
11	Тема 10. Особливості внутрішньої міграції населення (розселення та регіональні особливості міграції, структура міграційних течій за статтю, віком, рівнем освіти, етнічним складом)	2	2	4
12	Тема 11. Релігійно-церковна динаміка в Україні	2	2	4
13	Тема 12. Проблеми міграційного законодавства і керування міграційними процесами в Україні	2		2
14	Індивідуальна самостійна робота: порівняльний аналіз західних країн та вітчизняного законодавства щодо інтеграції переселенців, вдосконалення управління міграційними процесами			19
15	контрольна робота	2		
	ВСЬОГО	26	12	82

Загальний обсяг **120 год.**, в тому числі:

Лекцій – **26 год.**

Семінари – **12 год.**

Самостійна робота - **82 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна: (Базова)

1. Міграційні процеси в Україні: сучасний стан і перспективи: [монографія] / О. В. Позняк (наук.ред.); НАН України; Ін-тут демографії та соц. дослідж.; МОМ. Умань: СПД Сочінський, 2007.
2. Пуригіна О. Г., Сардак С. Е. Міжнародна міграція: навч. посіб. / О. Г. Пуригіна, С. Е. Сардак. К.: Академія, 2007.
3. Єленський В. Є. Велике повернення: релігія у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця ХХ – початку ХХІ століття. Львів: Вид-во Українського католицького університету, 2013.
4. Єленський В. Релігія «нульових»: підсумки десятиліття [Електронний ресурс] / Віктор Єленський. Оpubліковано 01.03.2011. – Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/expert_thought/analytic/40964/
5. Релігія-Світ-Україна/ [ПавленкоП., ФилиповичЛ., Яроцький П. и др.] – Колективна монографія в 3-х кн. – Книга 1: Релігія у світі культурно-цивілізаційного діалогу. Українське релігієзнавство. К., 2010.
6. Токман В.В. Релігійно-церковна динаміка в Україні: особливості 2021 року. – Національний інститут стратегічних досліджень, 2021.
7. Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. К., 2018.
8. Подра О., Петришин Н. Міграційні процеси в Україні: обсяги, причини, наслідки. Економічний аналіз. 2021. Том 31. № 3. С. 52-59.
9. Міграційні процеси у світі https://www.slovoidilo.ua/2021/03/18/infografika/suspilstvo/trudovamihracziya-skilky-ukrayincziv-pracyuvaly-kordonom-2019-2021-rokax#google_vignette

Додаткова:

1. Бурова К.А. Міграційна політика Європейського Союзу: проблеми сьогодення. URL : http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11251/1/Burova_268-273.pdf.
2. Міграція і толерантність в Україні: зб. ст. / [За ред. Я. Пилинського]. К.: СтилоС, 2007.
3. Луцишин Г. Міграційна криза в ЄС: проблема безпеки зовнішніх кордонів та загострення міжетнічних. Humanitarian vision. 2015. Vol. 1.Num. 2. С. 41-46.
4. Саух П. Ю, Саух Ю. П. Мультикультуралізм: оптимізм теорії й неспроможність практики вирішення проблем полікультурного суспільства // Софія. Гуманітарно-релігієзнавчий вісник, 2014. № 1(1). С. 43-48.
5. Малиновська О.А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія. Київ : НІСД, 2018.
6. Міграційна криза загрожує розколом Євросоюзу. URL: <http://forbes.net.ua/ua/nation/1401504-migracijna-krizazagrozhuerozkolom-evrosoyuzu>
7. Наслідки міграційних процесів: нові виклики та можливості для регіонів / НАН України, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І.Долішнього»; наук. ред. У.Я.Садова. Львів, 2015.
8. Зінько С. Проблема інтеграції мусульманських спільнот у Європі: досвід для України / С. Зінько // Стратегічні пріоритети. 2008. № 4 (9). С. 229 – 240.
9. Українці все частіше працюють за кордоном, але повертаються в Україну. URL: <https://ces.org.ua/ukraintsi-vsechastishe-pratsiuiut-za-kordonom/>